

Рецензії, хроніки та персоналії

УЧЕНИЙ. ПЕДАГОГ. УПРАВЛІНЕЦЬ

(до 50-річчя від дня народження А. В. Цюся)

*Наука – це спорт, гімнастика розуму,
що приносить мені задоволення.*

А. Енштейн

Анатолій Васильович Цюсь – перший проректор, проректор з адміністрування та розвитку Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор.

Багатогранна діяльність Анатолія Васильовича вирізняється багатьма яскравими сторонами, проте найбільш помітною із них є та, яка пов'язана з роллю талановитого вченого й педагога, організатора науки та вищої освіти, уважного й турботливого вчителя.

Народився майбутній учений 2 січня 1966 р. в селі Любохини Старовижівського району Волинської області в родині Василя Григоровича та Євгенії Микитівни Цюсів, які ще з дитинства заклали такі риси його характеру, як працелюбність і наполегливість. Змалку мріяв стати учителем фізичної культури, тому вступив до Луцького

державного педагогічного інституту імені Лесі Українки на факультет фізичної культури, який успішно закінчив у 1989 р.

Значне місце в житті А. В. Цюся належить викладацькій діяльності та організації навчального процесу у вищих закладах освіти. Протягом 1989–1994 рр. обіймав посади викладача, старшого викладача, доцента кафедри теоретичних основ фізичного виховання Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки. Працював доцентом, завідувачем кафедри здоров'я та фізичної культури Волинського державного університету імені Лесі Українки (1994–2002 рр.); завідувачем кафедри, професором, проректором з науково-методичної роботи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (2002–2004 рр.); професором, завідувачем кафедри теорії та методики фізичного виховання Волинського національного університету імені Лесі Українки (2005–2007 рр.); проректором із наукової роботи (2007–2012); першим проректором університету (2013–2015). Із вересня 2015 р. обіймає посаду першого проректора, проректора з адміністрування та розвитку Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Зацікавившись проблемами оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури й спорту, Анатолій Васильович дослідив їх у кандидатській дисертації «Диференційований підхід в процесі підготовки майбутнього вчителя фізичної культури», яку успішно захистив у 1994 р. у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, здобувши науковий ступінь кандидата педагогічних наук.

Найважливішими віхами науково-педагогічної діяльності стали присудження А. В. Цюсю ученого звання професора кафедри фізичного виховання та реабілітації у 2004 р. та наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання і спорту – за результатом захисту докторської дисертації «Розвиток фізичного виховання на території України з найдавніших часів до початку XVIII століття» у Харківській державній академії фізичної культури у 2005 р.

Головними науковими проблемами, над якими працюють Анатолій Васильович та його численні учні, є історичні тенденції становлення та розвитку фізичної культури в Україні з найдавніших часів до початку XIX ст.; засоби й методи оптимізації фізичного виховання в загальноосвітніх школах і вищих закладах освіти; режими фізичних навантажень в оздоровчій фізичній культурі. Результати

досліджень дають змогу розробляти не лише адаптовані зміст та дозування фізичних навантажень відповідно до індивідуальних особливостей людини, а й формувати систему заходів для залучення населення до систематичних занять фізичними вправами.

Узагальнення значного наукового досвіду відображено в 180 наукових публікаціях, у тому числі 12 монографіях із цих проблем. Серед них найбільш вагомі такі, як «Фізичне виховання в календарній обрядовості українців», «Традиції фізичного виховання в Київській Русі», «Оптимізація фізичного виховання дитини у вітчизняній системі освіти», «Педагогічна діагностика в системі фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів», «Система фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл Польщі та України (XVI – початок XXI століття): порівняльний аналіз» тощо.

Під керівництвом ученого захистили дисертаційні дослідження 20 аспірантів і здобувачів.

Нині поряд з адміністративно-управлінською значну частину професійної діяльності А. В. Цюся займає педагогічна робота (викладання навчальних дисциплін, робота зі студентами й аспірантами). Він керує написанням дипломних та магістерських робіт, надає методичну допомогу вчителям фізичної культури міста Луцька й Волинської області, активно співпрацює з Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти, а також бере участь у роботі Державних екзаменаційних комісій вищих навчальних закладів України.

Про науковий авторитет професора А. В. Цюся свідчить і той факт, що він є членом експертної комісії з освіти Державної акредитаційної комісії України, експертної ради з фізичного виховання і спорту Вищої атестаційної комісії України, пізніше – Міністерства освіти і науки України (із 2007 р.), а також Секції з фізичної культури і спорту відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

Протягом 1998–2000 рр. виконував обов'язки вченого секретаря спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту Волинського державного університету імені Лесі Українки. Член спеціалізованих вчених рад Львівського державного університету фізичної культури (із 2001 р.); Харківської державної академії фізичної культури (із 2006 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (спеціальність 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Анатолій Васильович Цюсь проводить широку оздоровчо-просвітницьку роботу, організовуючи проведення вже традиційної Міжнародної науково-практичної конференції «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві», на якій обговорюються найактуальніші проблеми галузі фізичної культури, спорту й здоров'я людини.

А. В. Цюсь – головний редактор збірника наукових праць «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві» – наукового фахового видання України («Педагогічні науки», «Фізичне виховання і спорт»), яке виходить із 1999 р. і відображається в базах даних Index Copernicus; Polska Bibliografia Naukowa; Ulrich's Periodicals Directory; Directory of Research Journal Indexing; Directory Indexing of International Research Journals; International Committee of Medical Journal Editors; Research Bible та ін.

Багаторічна наукова й організаційна діяльність Анатолія Васильовича Цюся отримала широке визнання. Він відзначений багатьма званнями й нагородами, а саме: Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Волинської державної адміністрації та Волинської обласної ради, удостоєний звання «Відмінник освіти України».

Роздумуючи над витоками заслуженого авторитету Анатолія Васильовича та його беззаперечною повагою серед усього науково-педагогічного співтовариства України, широкою популярністю не лише в нашій країні, але й за її межами, приходимо до висновку, що вони полягають, насамперед, у таких його людських якостях, як висока порядність і виняткова людяність, колосальна працездатність і вимогливість до себе. Будучи людиною гармонійною, він удало поєднує в собі глибокий розум ученого та потужні організаторські здібності, працюючи на посаді першого проректора СНУ імені Лесі Українки. Завжди відкритий для спілкування, володіє постійною готовністю підтримати у важку хвилину словом і ділом.

Небагатьом людям у процесі життєвого шляху та професійного зростання вдається дійти справжньої мудрості, а тим більше – жити й працювати, досконало володіючи нею. Однак ці слова можна з упевненістю сказати про Анатолія Васильовича, який своїм особистим життям, професійною діяльністю та плідною науковою роботою доводить, що мрії про професію здійснюються, а успіх приходить до того, хто наполегливо працює й постійно самовдосконалюється. Будучи зразком інтелігентності та високих еталонів культури вченого, Анатолій Васильович власним прикладом надихає обдаровану студентську й викладацьку молодь до самовідданого служіння педагогічній науці.

*Ректор СНУ імені Лесі Українки,
професор Коцан Ігор Ярославович*